

Demokrasi ve Medya İlişkisinin Bir Eleştirisi “Dijital Çağda Özgürlük Yanılgısı” *

A Criticism of Democracy and Media Relationship “The Illusion of Freedom in The Digital Age”

Ezgi Gül CEYHAN¹

Öz

Çalışmanın amacı, demokrasi ve medya ilişkisinin olumlu çıktılarının yanında psikolojik durumların varlığına odaklanmaktır. İktidar formları sosyo-politik hayat ve yansıma alanlarıyla doludur. Olumlu-eylemsellik ve demokrasi vurgusu tartışmalarına ek olarak bu çalışma eylemselliğin sınırlılığına vurgu yapmak için ortaya çıkarılmıştır. Katılımcı-kullanıcı bireylerin, politik varoluş çizgisinde siyasi katılım ve sosyal medya iletişimde öznel değer ve yargılarından bağımsız bir katılımı bulunamayacakları eleştirisi üzerinden, politik arzuların ve demokratik eylemsel söylemlerin yansıtılması, çoğunluk, siyasi kültür ve ilişkisel kimliklerden referanssız ortaya çık(arı)madığı düşüncesinden yararlanılmaktadır. Demokrasi ve medya konusunda nitel araştırma ve ilgili literatür taramasına sahip olan bu çalışma, vatandaş- kullanıcı bireyler için, öznel değerler ve arzuların medya-demokrasi açısından işlevsel kılınmasına vurgu yapmaktadır. Medyanın demokrasiyi güçlendirici yönlerine ek, iktidar ve güç inançlarını besleme ve üretme ile statükoyu koruma işlevi işlenmiştir. Siyaset Psikolojisi perspektifinden ele alınan bu çalışmada arzular ve özgürlük algısı, medya ve demokrasi ilişkisinde önemli görülmelidir.

Anahtar Sözcükler: Siyaset Psikolojisi, Sosyo-Politik Birey, Politik Varoluş, Arzu, İletişim

Abstract

The aim of this study is to focus on the positive outcomes in democracy and media relations, as well as the presence of psychological situations. Forms of power are full of socio-political life and areas of reflection. In addition to the debates of affirmative-action and emphasis on democracy, this work was created to emphasize the limitations of action. It is used to reflect political desires and democratic action rhetoric, reflecting political desires and democratic action rhetoric, and the idea that participants-user individuals cannot participate independently of their subjective values and judgments in political participation in the political existence line and social media communication, and that the majority, political culture, and relational identities are not referenced. This study, which has qualitative research and related literature research on democracy and media, emphasizes the functionalization of subjective values and desires for citizen-user individuals in terms of media-democracy. Therefore, in addition to the media's strengthening aspects of democracy, the function of feeding and producing beliefs of power and power and maintaining the status quo has been processed as the main theme. In this study, which is discussed from the perspective of Political Psychology, the perception of desire and freedom should be considered important in the relationship between media and democracy.

Keywords: Political Psychology, Psycho-social Subject, Political Existence, Desire, Communicate

1. GİRİŞ

Bobbio (Akt., Reane, 2013: 222) demokrasiyi, “*gücü herkes tarafından görünür hale getirme girişimi*” olarak tanımlamaktadır. Ek olarak medya, demokrasinin güçlendirilmesi için altı özelliğe sahip olmalıdır: “*erişim, bilgi, tartışma, müzakere, seçim ve eylem*” (Jenkins ve Thorburn, 2003: 27). Siyasi gücün kullanım alanları,

demokrasinin güçlendirilmesi için olması gereken alanların üst formu olarak işlemektedir. Katılımın kimler tarafından sağlan(ama)dığı, kendini yönetmek için hangi argümanlar ve meşru temeller tanındığı ve bunu halkın nasıl kullandığı ve sonuçları üzerinde ne derece özgür iradesi olduğu belirsiz kalmaktadır. Her birey, içinde bulunduğu sosyo-politik hayatı geçmiş referanslar tarafından söylem ve eylem aracılığıyla, bu kalıpları destekleyecek meşru temeller

* In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed. / Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ Ezgi Gül CEYHAN

ORCID ID: 0000-0001-7367-4987

Doktora, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi, Muğla, Türkiye, ezgiceyhan202@gmail.com

PhD, Muğla Sıtkı Koçman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Public Administration, Muğla, Turkey, ezgiceyhan202@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 29.05.2020

Kabul Tarihi/Accepted : 03.09.2020

Çevrimiçi Yayın/Published : 07.09.2020

Makale Atf Önerisi /Citation (APA):

Ceyhan, E.G. (2020). Demokrasi ve Medya İlişkisinin Bir Eleştirisi “Dijital Çağda Özgürlük Yanılgısı”. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 110-120.

bulmaya ve aramaya yönelmektedir. Toplumsal veya siyasi katılımı ona göre belirlemektedir. Bireyler, yönelim ve eğilimlerini olumlu destekleyen alanları -eğer bu alanlar hâkim düşünce sistemiyle ekleniyorsa-, ne gördüğü olarak değil nasıl gördüğünü yansıtacak söylem ve eylemlerde bulunmaktadır. Sosyo-politik hayat ve medyada hâkim inançlarının savunucusu ve koruyuculuğunu yaparak, iç dünyasını rahatlatmakta ve bunu bir görev bilinciyle yerine getirmenin gururunu tatmış olmaktadır. Tüm bunlar, kişisel arzular ile öznel değerlerin politik bir varoluş içinde konumlandığını göstermektedir.

Birey, küresel dünyada olan biten her şey için yoruma dayalı bir özne konumuna gelmiştir. Kullandığı tüm sosyal medya hesaplarının, karşılaştığı tüm reklamların kültür endüstrisi (Adorno, 2016) etkisinde kabiliyetli ancak istikrarlı bir devingendir. Medya kullanımı ile özgürlük algısı, demokrasi- iktidar kullanım ilişkilerini belirlemektedir. Bireyler, kendi bulunduğu sınıfsal kodların ve geleneksel inançların elinden kayıp yitmesinden endişelenmektedir. Geleneksel değerlerin etkisi, inançların söylemlerle yansıtılması ile statükoyu devam ettirme işlevi medyada sıkça görülmektedir. Siyasi otorite özelliklerinin cisimleştiği etkin yurttaş profili geniş bir çerçevede ele alınabilmesine rağmen profil, demokrasi ve medya bağıntısı içinde özgür hissetme ve olayları kendi bağımsız yorumlama yanılığından öteye geçmemektedir. Her şeyde edilgen olarak varoluşunu ortaya koymasına rağmen bu profil, etkin bir varoluş göstermemektedir.

Demokrasi ve medya ilişkisinde, özgürlük algısının öznel değer ve inançların hizmet ettiği arzuların bağımsız oluşmayacağı üzerinden, çoğunluğun ve çoğulculuğun ışığında medyanın demokratik kodları yerleştirme ve etkinleştirme çabalarını yanı sıra, içinde bulunulan sistemi devam ettirme ve anti-demokratik durumları açığa çıkarma işlevine odaklanılmaktadır. Bireylerin sosyo-politik konum ve durumları ile psikolojik kodların ortaya çıkarılmasında medyanın işlevi ve önemi oldukça büyüktür. İktidarın medya kullanım alanları ve işlevlerinde hakim kod ve inançları sürdürme ve destekleme işlevi sıkça görülmektedir. Bu konunun seçilmesinde en büyük etken, siyaset ve psikolojinin birbirlerini üretici ve destekleyici alanlarının medya ve demokrasi ilişkisinde ele alınmasının gerekliliğidir. İktidar ve medya kullanımlarında akademik tartışmalar, sosyal medya hareketleri ile medyanın olumlu özelliklerine vurgu yapılması açısından önemlidir. İktidar ve medya arasındaki ilişkilerin ve demokrasi pratiklerinin olumsuz özelliklerinde, bireylerin konumlanması ve yönlendirilmesinin psikolojik temelleri bu çalışmanın dayandığı temelleri belirlemektedir. Sosyo-politik kalıntıların öncülüğünde psikolojik kodların kullanılması, üretilmesi ve ortaya çıkarılması, özgürlük algısının en

büyük nedeni olarak görülmekte ve analiz edilmektedir.

2. DEMOKRASI ve MEDYA: NEGATIF ve POZITIF ÇIKTILAR

İlişkiler, olan ve olması gereken arasındaki çatışmaları barındırmaktadır. Yerleşik hâkim inanç/ideolojilerin ve tarih algısının sosyo-politik çatışma ve krizlerde yansımaları açıklamayı gerektirmektedir. Demokrasi “*siyasal haklar ve sivil özgürlükler ile halkın özgür ve adil seçimlere nasıl gidildiğiyle*” (Tilly, 2011: 15-16) ilgilidir. Bu süreçte ortaya çıkan pürüzler, çatışmalar ve sorunların nasıl çözüme kavuşturulduğu önemli olmaktadır. Manipülasyon, propaganda, öznel ve nesnel yargıların inanç alanına dokunmasından, çıkar ve arzulara kadar göreliliği bir özgürlüğün çoğunluk için belirleyici gücü ortadadır. Bu durum, özgürlük ve arzuların irade sorununu akla getirmektedir. Çoğunluğun belirlediği her şey, kendi sınırları dışında dışlayıcı bir özellik sergilemektedir. Dışlayıcı yargıların ve niteliklerin belirleyici olduğu toplumlarda, örgütlenme özgürlüğü grup oluşum ve dinamiklerinde katmanlı bir yapıda olduğu söylenebilir. Ulusların heterojenliği, bir dizi ortak deneyim ve pratikler yaratarak sosyal faydaya vurgu yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Toplumda güven ve karşılıklı ilişkilerin varlığı sosyo-politik dinamiklerde görülmektedir. Bireylerin, kendi seslerinin yankılarına ek olarak alternatif perspektiflere ilgisi nispeten daha kolay oluşmaktadır (Sunstein, 2017: 136, 139, 243-244).

İnternet, özgürlük ve kontrol arasında uygulanan sansür ve gözetim teknikleri, analitik olarak farklı olmalarına rağmen, pratikte teknolojik ve sosyo-politik bir boyuta sahiptir. Teknolojik kontrol, devlet onaylı internet filtrelerinin (URL) hassas olarak belirlenmiş kelimeleri içeren sitelere erişimi yasakladığı ulusal planlamaları içermektedir. Sosyo-politik kontrol ise, blog platformları ve bireysel platformlar üzerinde uygulanan düzeltme işlevlerini ifade etmektedir. Bu tür girişimler teknolojik uygulamalarla halledilmektedir. Otoriter eğilimli hükümetlerin sosyo-politik hukuksal zemininin hazırlanması ve meşrulaştırılmasıyla sansür uygulamaları ve ceza uygulamaları devreye girebilmektedir. Sosyo-politik taban, teknoloji tabanlı çabaların kapsamını ve yoğunluğunu etkilemektedir (Morozov, 2012: 47-49). “*Ağ tabanlı otoriterlik (Networked Authoritarianism)*” olarak adlandırılan otoriter eğilimli rejimler, Örn: Çin (Ma, 2018: 32), dijital iletişimle gelen kaçınılmaz değişimlere alıştığında sosyo-politik sorunlar web sitelerinde oldukça yaygın görülebilmektedir. Kontrol ve gözetim tekniklerinin sıkça uygulandığı bu tür devletlerde, internete veya mobil erişime sahip olan bireyler daha büyük özgürlük algılarına sahip olmalarına rağmen bireysel hak ve özgürlüklerin garantisi yoktur. Mahkeme ve hukuk sistemi iktidar partisinin araçlarıdır. Hume (Akt, Reane, 2013: 218) “*mahkememin*

hırsı için, özgür basın halkın ruhunu sıkça uyandırmalıdır” ifadesi bu tür rejimlerde açıklayıcı olmaktadır. *Klasik İzleme (Classic Monitoring)*, ulusal ve uluslararası güvenlik kapsamında terörle mücadele tedbirleri olarak kamuoyunda yer bulması, rejimi barışçıl eleştirenleri tespit etmek ve cezalandırmak gibi uygulamalar için meşrulaştırma görevi geniş ölçüde kullanılmaktadır. Kamusal alanlarda dijital erişim, kimlik yazılımlarını ile izleme yazılımlarıyla iktidarın bilgi edinme kavramına gönderme yapmaktadır. Parti-medya ortaklığında gözetim kavramı, bilginin ana kaynağı ve yönlendiricisidir. Özgür görünen her şey, tespit ve bilgi içermektedir. Online muhalefet meşruluk istençlerine hizmet etmektedir. Güç ve meşruiyet, çoğunluğa haklılık sağlayarak iktidara veri sağlanmasını kolaylaştırmaktadır (Mackinnon, 2012: 79, 87, 89).

Sosyo-politik dezavantajlı grupların konumları ile “öteki” yaratımı ve algının oluşturulması, milli duyguların beraberlik söylemleriyle dışlayıcı yargı ve niteliklerin yansıtılması sonucunda uluslararası alanda günah keçilerinin belirlenmesi gibi politik söylem ve uygulamalar dışlayıcı vasıfların bir kaçını oluşturmaktadır. Bir yapının demokrasi tarafından korunması ve yönetilmesi, devletin merhamet gösterdiği alanların tanımlanmasına ve bu alanların halk içinde nasıl konumlandırıldığına bakılmasını gerektirmektedir. Şeffaflık, bilgi, erişim ve dolaşım, katılımcı-kullanıcı olan demokratik vatandaşların nesnel bilgilendirme kanallarına gönderme yapmaktadır. Liberal demokrasi modeli, kamu işleri hakkında kritik bilgilerin etkin dağıtımını gerektirmektedir. Kamusal forum kavramı, katılımcı demokrasi fikriyle paraleldir (Müller, 2014: 37-38). Dijital kamusal alan olarak görülen medyada dezavantajlı grupların, farklı yaşam dünyalarının ve bakış açılarının karşılaşma alanı olarak empatiyi güçlendirici bir işlevi bulunmaktadır (Schudson’dan Akt., Müller, 2014: 40). Bu nedenle bireylerin karşıt fikir ve düşüncelere maruz kaldığında bilinçli değerlendirme yapmaya daha istekli oldukları söylenebilir (Hanggli, 2019: 10). Dijital ortamda çeşitliliğin yansıtılması siyasi rekabet ve yargıyı teşvik etmektedir. Dijital mesajların ikna ediciliği ve psiko-politik alanları uyarması sonucu uygulanabilir argümanları düşünmeye karar vermeyi kolaylaştırmaktadır. Sosyo-politik çevrenin, diyalog ve etkileşimler sayesinde medyaya taşınması siyasal tercihlerde önemli görülmektedir (Chong ve Druckman’dan Akt., Hanggli, 2019: 10). Duyarlılık, ilgi, beklenti ve çıkar gibi dijital karşılaşmalar siyasal rekabeti ve söylemleri medyada tanımlanmasının görünürlüğünde işlevseldirler. Tüm bu karşılaşmalar gözetim ve kontrol alanlarına dahildir. Medya ile birlikte iktidarın demokrasi algısı kendi pratiklerini olumlayacak çoğunluğun varlığına göre şekillenmektedir. Anayasal, siyasal, sosyal ve sivil haklar

kapsamının kapsayıcılığına ek pratik alan daha açıklayıcı olmaktadır.

Medyanın demokrasiye katkısını iki temelde savununan Müller (2012, 42-43, 45-46), *dikey iletişimin* unsurları hükümet, politika, vatandaş; *yatay iletişim* unsurlarını ise aracı aktörler ve siyasi temsilciler olarak ifade etmektedir. Dikey iletişim fonksiyonu, bilgi ve basın özgürlüğü, hesap verilebilirlik, şeffaflık gibi araçlara vurgu yapmaktadır. Eşit ve kolay erişimin garanti edilmesi ile birlikte işlerlik kazanmaktadır. Yatay iletişim fonksiyonu ise ifade özgürlüğü alanında bulunmaktadır. Basın özgürlüğü ve ifade özgürlüğü mekanizmaları arasında yanıt verme yeteneğini teşvik etmek önemlidir. Bu fonksiyonda duyarlılık, çeşitliliğin garanti edilmesinde önemli görülmektedir. Dikey fonksiyon için, *nicel çeşitlilik* ile (Votmer’den Akt., Müller, 2012: 50) çok sayıda farklı medya kuruluşu ve farklı dillerde medya kanallarının varlığı vurgulanırken, yatay fonksiyon için *nitel çeşitlilik* (McQuail’dan Akt., Müller, 2012: 50) görüş ve ilgi alanlarının çeşitliliği ile farklılıklar vurgulanmaktadır. Ek olarak iletişim ve basın özgürlüğü, ikiz kamu malları olarak görülmektedir (Budarick, 2019: 215).

Negatif politik tanımlanmış alanlarda ifade özgürlüğü bireysel (çoğunluğun dışlayıcı yargı ve nitelikleri) olarak ortaya çıktığında baskı ve dışlayıcılığın hissedildiği söylenebilir. Medya alanlarında sıkça rastladığımız dışlayıcı söylemler, inanç çekirdeğinden bağımsız oluşmamaktadır. Gelenekler, din, milliyet kavramları, cinsiyet, sosyal kimlik ve ilişkiler oldukça önemlidir. Kolektif hafızanın etkin olduğu bu durumlar, martialist ve pasifist söylemlere sıkça karşılaştığımız sosyal medyada adeta özgür bireyin kendini konumlandırma arzusunu yansıtmaktadır. Tüm medya araçlarında görülen, taleplerin sınırlılığı ve tekrarı üzerine kurulmuş olmasıdır. Medya, bireylerin kendilerini homojen gruplara ayırmalarını oldukça kolaylaştırmaktadır. Bu durum çıkar ve önyargılara göre uygun haber almalarına ve kendi öznel değer yargılarını güçlendirmelerine hizmet etmektedir (Hanggli, 2019: 11). Homojen gruplardan biri olan “*Sosyal uyum grupları*”, güven gösterme eğilimi ve üyelerin kendi görüşlerine katılacaklarına ve destekleyeceklerine inanma eğilimini beslemektedir. Golden Allport’un (Akt., Lutz ve Du Toit, 2014: 16-17) “*Sosyal Temas Hipotezi*” ile sosyal uyum grup üyelerin birbirini eşit statüde kabul ettikleri öne sürülmektedir. Toplumsal sorumluluk ve yükümlülük inancı, siyasal sisteme yönelik duygusal vatansever yönelim, kapsamlı bir ulusal kimlikle gerçekleştirilmektedir. Online politik sosyalleşme, vatanseverlik ve milliyetçilik kavramlarının temellendirilmesi ve konumlandırılmasında işlevsel bir özellik göstermektedir (Lutz ve Du Toit, 2014: 18).

Katılımcı- kullanıcı bireyin özgürlük algısını içselleştirmesi, fikir ve ideolojilerin yayılmasını sağlayan bir nesne

konumuna indirgenmesini doğurmuştur. Her şeyi onayladığı için her şeyi talep edebileceğini sanmakta özgür olduğunu düşünmektedir. İnsan onuru kavramının özelleşmesi, dini ve sosyal kıstaslara sıkıştırılması giderek yaygınlaşmaktadır. Seçimler ve söylemler, memnun olma durumlarının ifade edilmesini gerekli kılmaktadır. Sosyo-politik alan içinde bulunan seçimler, bireyin seçim dışı alanları fayda/yarar ilişkisi çerçevesinde olumsuz ve negatif bir alanda var olmasını olumlu karşılayabilmektedir. Dolayısıyla bireyin tüm düşün seti kendine verilen alanlar dışında oluşmamaktadır. Demokrasi söylemleri öznel yargıları yansıtmaktadır. Politik hayat, demokrasi kanallarının işlerliğinin olmaması sonucunda iktidarın kapsayıcılığı karşısında bireyde kendini gerçekleştirme arzusu başka alanlara yansıtılmasının önünü açmaktadır. Politik iletişim ikincil planda kalabilmektedir. Hükümetlerin, ulusal medyada kendi konularını güçlendirecek argümanları yaratması ve yansıtması manipülasyon ve propaganda aracı olarak (Babe, 2015: 109-110) iletişim kanallarını kullanmasına bağlanmaktadır. İfade özgürlüğü yönlendirme aracı olduğu ölçüde hükümetlere hizmet etmektedir. Medya, ulusal önyargıları besleme ve manipüle etme amacı olarak kullanılmaktadır (Beattie, 2019: 165).

Malinowski'nin (2016: 47), *“bireysel girişimler, hangi koşulların altına kültürel bir olguya dönüşüyor”* sorusu önemlidir. Sosyal medyada bu sorunun tam tersi bir çaba görülmektedir. Bireysel girişimler, kültürel olgular sayesinde mi belirleniyor? Kişi kendini nasıl var ediyor ve bu süreçler nasıl analiz edilmelidir? Çıkar ve arzular, ihmal edildiği düşünülen olgu ve olaylar etrafında mı şekilleniyor? Bu soruların net bir cevabı olmamakla beraber, siyasi tarihi olayların öznesi olmuş halkların, demokrasi ve medya ilişkisinde kültürel olgu ve girişimler ile bireysel girişimlerin günümüzde politik taleplerde etkili olduğu söylenebilir. Siyasi ve tarihi olaylarda elde edilen hak ve özgürlükler, otoriteye karşı eleştirilerin yönünü belirlemektedir. Ancak çoğu siyasi ve tarihi olaylar boyun eğme ve itaat kavramlarını, negatif ifade özgürlüğünü ve otoritenin onaylandığını göstermektedir.

Toplumun geçmiş yaşam kodlarının, milliyet kavramları içinde canlı tutulması iki açıdan etkili olmaktadır. Connerton (2014: 11) ;

“Toplumun belleği üzerinde kurulacak denetim erk hiyerarşisinin koşullarını oluşturur. Görünmez enformasyon teknikleri kolektif belleğin düzenlenmesi doğrudan meşruiyet ile yani yaşamsal bir siyasal sorun olarak bilgilenimi denetleme ve ona sahip olma konusuyla ilişkilidir. Geçmişin imgeleri bir araya gelince o sırada var olan toplumsal düzeni meşru gösterirler.”

Şanlı geçmiş paralelliğinde sosyal ve politik meşruluğun sağlanması, özlem ve minnet duygularıyla bağlantılı argümanlarla desteklenmekte ve ortaya çıkartılmaktadır. Sosyal medya, öznel arası iletişimi küçük sınırlı bir alana indirerek kendini, kendi ile sürekli tekrar eden öznelin kendine uyan enformasyonları, otorite ve hak temeli üzerinde kullanıma açmaktadır. Oy verme davranışını analiz etmeye yarayan bu paylaşımlar, mağduriyet/eziklik psikolojisine sahip olanların geri kalan adaya, çoğunluğa uyma davranışı psikolojisi içinde önde olan adaya oy verme eğilimi taşıdıkları ifade edilmektedir (Elster, 2010: 57). Bu eğilimler, iktidarın güç arzularından ayrı düşünülmemelidir. Çoğunluğun sahip oldukları argümanları nesneleştirmek politika açısından önemlidir.

“Demokratik yönetimler, bireylerin var olma arzularını kısıtlayabilir mi?” Sorusu Tocqueville'nin (Akt., Elster, 2010: 59) iddiasını yansıtmaktaydı. Kamusal alan, arzuların politika açısından analizi ve tanımlanmasına ihtiyaç duymasına rağmen demokrasi eğilimlerine dokunduğu söylenememektedir. Fikirlerin içselleştirilmesi ve bireylerin türdeşleşmesi ulus- devlet geleneğinden geriye kalan bir alanı göstermektedir. Pratik alanda arzuların ulus devlet ile bağlantılı arzular olarak ortaya çıkması kolaylaşmaktadır. Demokrasi açısından kişinin demokratik katılımın ve karar alma mekanizmaları içerisinde bir olgu, bir politika, bir değişim hakkında kararlarında en kolay hatırladığı örnekleri esas alması durumu etkili olmaktadır. Bu durum *“Bulunabilir Höristiği”* (Elster, 2018: 184) kavramıyla açıklanmaktadır.

Sosyal medyada birey sınırsız manevi alana sahiptir. Bu durum onu kontrol ve gözetim alanına yerleştirmektedir. Enformasyon, mevcut doğru bilgiye ulaşamayacak kadar fazladır; bu durumda propaganda aracı olarak işlev görmektedir. *“Dijital bir panoptikon”* metaforunda, kullanıcılar arzularını gönüllü olarak dışa vurmaktadırlar. Bu durum özgürlüğün sürekli sömürülmesine işaret etmektedir. Kullanıcılar enformasyonla karşılaştıkları anda sezgi devreye girerek kendi mantığını izlemektedir. Enformasyonun fazlalaşması ile mantık arasında ters bir orantı vardır. Genel statükoyu sorgulamak, medyada bulunmamaktadır. *“Like”* her şeyi olumlamanın en somut hali ve insanlığın genel yargısı olmuştur. Sosyal medyada her şeyin apaçık oluşu, algısallığın mevcut durumda kişisellikten ve psikolojik kodlardan ayrı düşülmeyeceğinin göstergesidir. Bu durum siyasetçilerin eylemlerine bakılmamasının nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Apaçık olan her şey ahlakın despotluğa dönüşmesini sağlamaktadır (Han, 2018: 12-19, 23-65).

Medya, insanların ne düşündüğünü değil ne hakkında düşündüklerini etkileyebilir. Medyanın etkisi, halkın duyarlılığının gündemlerle sınırlı olmasına bağlanmakta, seçicilik ve dikkatsizlik üzerine temellendirilmektedir.

İnsanların düşündüklerini etkilemenin yolu tam olarak ne düşündüklerini kontrol etmektir. Kamuoyu, medya mesajları ve kullanıcıların bunlarla ne yaptıkları arasındaki etkileşimlerin alanıdır (Entman, 1989: 76-77). Politik düşünce, “veri odaklı, dış bilgi ve kavramsal tahrik iç şemaları” tarafından şekillendirilmektedir. “Bilgi işleme teorisi” bireylerin yeni bilgiler karşısında dikkatinin kendi çıkar/yarar çerçevesinde işleyip işlememesine bağlanmaktadır. Medya haber iletilerinin öz nitelikleri ile hedef kitlenin şemaları arasındaki etkileşim haberin etkisini şekillendirmektedir (Entman, 1989: 78-79).

Çevrim içi politik alan, yolsuzluk, şiddet ve sosyal hareketlerin alanı olarak işlemektedir. Sosyal bir alana dönüşümü, özel yaşam süreçlerinin kamusal alana entegre edildiği zaman gerçekleşmektedir. Kamu ve özel alanların çevrimiçi sosyal alanlar tarafından tehdit edilme eğilimi barındırmasına ek, çevrim içi sosyal alanların siyaset modelleri ve politik alanlar olarak sorunlu hale getirmesi olasıdır. Sosyal ve politik alanların örtüşmesi ve etkileşimi ile ortaya çıkan bu durum kurulan bağların kişisel hale gelmesi ile siyasi eylem ve coşkunun ötesine taşınmaktadır. Çevrim içi politik alan sosyo-politik öznellik biçimlerini kolaylaştırabileceği için üstün görülmelidir. Bu nedenle öznellik sorunu politik alan sorunuyla bağlantılıdır. İfade özgürlüğünü temel alan politik bir özne olmak, diyalog ve iletişimde engellerin yokluğunu ifade etmektedir. Kimlik kategorilerin dışında ve üstünde olan siyasi öznellik, kendini toplumun soyut bir parçası olan genellikle halk adını alan eşsiz biri olarak göstermektedir. “Anti- politik devletin mantığı, sıralı ve tanımlanmış parçalar hiyerarşisinin üzerinde yüzen, boş evrensel bir konumda herkesi etkileyen konular hakkındaki eleştirel bir tartışmanın olmadığı bir tanımlamadır”. Öznellik, siyaset ve anti-siyaset arasındaki çekişmenin önemli bir alanıdır. Siyasi konuların ortaya çıkmasında ve çıkmamasında etkili olabilmektedir (Gladwell’den Akt., Smith, 2017: 38, 40- 41, 43).

Kojeve’nin (Akt., Smith, 2017: 43, Smith, 2017: 44) yorumuna göre Hegelci özne, ötekiler tarafından tanınma arzusu ile hareket etmektedir. Bireyler, kendi kimlikleri ile tatmin edildiğinde politik olarak hareket etme arzusu ortaya çıkmamaktadır. Eyleme geçme arzusu, memnuniyetsizlik ve siyasi değişim için risk almak yerine sadece statükoyu kopyalamayı içerecektir. İktidarın dayandığı temellerin sunumu ve yansması önemli olmaktadır. Semboller ve simgeleşmiş imgeler kendini kolayca fark ettirecek ideolojilere ve fikirlere koruma ve destek çabasına bir çağrı olarak iş görmektedir. Siyasi öznellik, özne ve söylem (Foucault) ve ideolojik aygıtlar (Althusser) sentezinde işlemektedir (Smith, 2017: 63). Medya “ajitatör” işlevinin bir rolü, çelişkilerle kaygı

zemininde karşılaşmalar sonucunda ulus olma bilincinin gelişmesi ve sürdürülmesinde ortaya çıkmaktadır (Merrill’den Akt., Willis, 2007: 29). Hakim ideolojiler ve medya birliği, söylemler ve klişeler üzerinde konumlanmaktadır. Online duyarlılıkların yaratılması ve tanınma arzusu ile siyasi ve sosyal bir nedene destek olmak, öznel değer yargılara hizmet etmektedir. Dijital aktivizmin düşük çabaya dayanan biçimleri, siyasi tatminin en kolay biçimlerinden biridir. Eylemlerin, öznel yorumlara dayandırılması sıklıkla görülmektedir (Dennis, 2019: 27, 153).

Bilinçdışının ve sosyal yapının patolojik yönleri birbiriyle paraleldir. Freudyen teorinin iletişimsel bir okuması Habermas’ta görülmektedir. “Yaşam dünyasında sistem mantığının araçsal rasyonelliği ile sömürgeleştirilmesi”; bilinçdışının “dilselleştirilmesi” olarak karşımıza çıkmaktadır. Elliott (Akt., Dahlgren, 2000: 106- 110), Habermas’ın öznellik kavramının dil aracılığıyla kurulduğunu ifade etmektedir. Freudyen id’e eş değer ve bedensel güdüler yoktur. Bilinçaltı dışavurumlarını, toplumsal egemenliğin unsurlarını kendi yöntemleriyle birleştirmekte ve yeniden üretmektedir. Güdüler; arzu, korku, kaygı, çatışma ve krizler açıkça erişilemeyen alanlarda konumlanmaktadır. Bu tür duygusal dışavurumlar, kamusal iletişim içinde somutlaşma özelliği göstermektedirler. Bilinçdışı, pre-dilbilimsel olarak işlev görmektedir, baskı/deformasyon, özerklik sunum ve durumları yaratmaktadır. Derin duygusal unsurlar içinde bir benliğe, ötekilere, gerçekliklere ve sosyal gerçeklere açılmaktadır. Sosyal pratikler ve ideolojiler belirli bir devletin temsiline doğru yapılandırılmaktadır. Arzular ve hayali yatırımlar, sosyo-politik şartların gündeme getirilmesinde ilgilere ve duyarlılıklara odaklanmaktadır. Temsil durumları aracılığıyla bilinçdışı hazlar, sosyal ve kurumsal yaşamın belirli biçimlerinde güç ilişkileri içinde organize edilmektedirler. Cinsellikten, ölüm ve yaşama kadar, her türlü temsil sistemlerinin çoğaltılması bilinçdışı yatırımlarına dokunmaktadır. Bir başka deyişle, arzuların ve gücün karşılıklı katmanlı yapılarına ve varoluş sistemlerine entegre olmaktadır. Arzu ve bilinçdışı somut sosyal ve politik ilişkiler bağlamında anlaşılmalıdır. Sosyal alan ve egemenlik sistemleri bilinçdışı arzularımızın somutlaşma alanlarıdır. Habermas’ta (Mouffe ve Benhabib’ten Akt., Bessant 2014: 24), değer rasyonelliği ürettiği söylenen rasyonel teknikler ve protokollerin, meşruiyet ile bağdaştırmak üzere tasarlandığını ifade edilmektedir. Modern kamusal alan, hükümet ve kurumsal elitler için önemli olan faaliyetlerin halktan bilgilendirilmiş onay almak -Foucaultyan perspektifle- kitle iletişim araçlarının bir aygıtın parçası haline geldiği görülebilmektedir. Demokratik bir güç yerine gözetim ve denetim, yönetimine adanmış bir hükümetçilik aygıtının parçası haline gelmektedir (Bessant, 2014: 26).

Değişime karşı direnç kamusal alana yansımıştır. İnançlar, görünürlüğünü ve taraftarlarını konumlandırmaktadır.

İletişim modlarında, söylemler ve içsel dünya ışığında için iki farklı araca işaret eden Lash (Akt., Dahlgren, 2000: 110), psikik enerjinin boşaltılması, içsel benliğimizin dışında bir gerçekliğe olan ilgiyle gerçekleştiğini ifade etmektedir. Söylemler yoluyla, dış dünyanın dönüşümü gerçekleşmektedir. Figürsel modlar olarak adlandırdığı durumların, benlik içinde algısal anıların yatırımı yoluyla farklı bağlamlarda değiştiğini ifade etmektedir. Kolektif iletişim; siyasi anlama erişmiş imge ve simgeler ile semboller vasıtasıyla taraftarlara kolayca ulaşım sağlayan araçlara gönderme yapmaktadır. Bireysel iletişim ise, kolektif iletişim stratejilerine eklenme stratejisi göstermektedir. Böylelikle ahlaki alanlar ulusal alanlarla sentezlenerek yüce amaçlar için kullanılmasını kolaylaştırmaktadır.

İktidar ve medya birliğini demokrasi açısından ele almak, erişim ve bilgi edinme yollarının tarafsızlığını ve sunumlarının sosyo-ekonomik durumlarını göstermektedir. Üç farklı medya sistemini temsil eden ekonomik açıdan gelişmiş dört liberal demokrasiye odaklanarak demokrasi ve medya, kamu ve birey, bilgi ve ilgi kavramları üzerinde, Curran (2011: 47-72) ve asistanlarının yaptığı araştırmanın sonuçları demokrasi ve medya ilişkisinde önemli görülebilir. Kamu hizmeti medya modeli (Finlandiya ve Danimarka), ticari sistem ve kamu hizmetini birleştiren, çift sistem medya modeli (İngiltere) ve özel medya pazar modeli (ABD). Bu sistemler farklı raporlama örnekleri sunarak vatandaşlık, katılım ve kamusal bilgi kalıplarını etkilemektedirler. Amerikan medyası piyasa güçlerine dayanmakta, tüketici taleplerini karşılamak için girişimci güçlerin bir alan yapılanması olarak işlemektedir. Piyasa güçlerine karşı sosyal sorumluluk geleneği devam etmektedir. Ancak, web tabanlı portföylerin gelişimi sosyal sorumluluk normlarını zayıflatmıştır. Piyasa baskıları ve sosyal sorumluluk taahhüdü bir aradadır. Rekabetler, izleyici talebine duyarlı olmayı gerektirmektedir. Bu nedenle, nüfusun büyük çoğunluğu, kamusal bilgi aktarımı eksikliği dolayısıyla kamu hayatından kopuktur. ABD sisteminin aksine, geleneksel kamu hizmeti modeli (Finlandiya&Danimarka), kamu hukuku ve sübvansiyonlar ile vatandaş-seyirci davranışlarına etkilemeye çalışmaktadır. Vatandaşların bilinçli oy vermeleri, hükümeti sorumlu tutmak ve doğru şekilde güçlendirmek için kamu işleri programlarına yeterince maruz bırakılmaları savunulmaktadır. Seçmenleri bilgilendiren programlar sunulması, kurumlar tarafından onaylanmaktadır. Ticari ve kamu yayın sektörlerini benimsemektedirler. İngiltere çift sistem modeli, pazar modeli (ABD) ve kamu hizmeti modeli

(Finlandiya ve Danimarka) arasında bir medya modelini temsil etmektedir. Sert haber ve yumuşak haber, yurtiçi ve yurtdışı olarak haber sınıflandırılması yapılmıştır. Sert haberler, entelektüel bilgi ve ilgi düzeyini içine alan uluslararası siyasi olaylar ve olgular, yumuşak haber sınıflandırması ise, spor, eğlence, magazin gibi haberleri kapsamaktadır. Curran ve asistanlarının (2011) araştırmasında, sert ve yumuşak haberlere olan ilgi düzeyleri ve farklılıklar ölçülmüştür. ABD'nin pazar odaklı medya sistemi, diğer modellere göre iç haberlere daha fazla önem verildiğini göstermiştir. Uluslararası olay ve olguların, gelişmelerin medyada en çok yer aldığı Finlandiya ve Danimarka modelidir. ABD modeli, rekabet ve talebe yönelik olduğu için yumuşak haberlere daha fazla önem vermesi sonucunda Amerikalıların uluslararası konularda diğer ülkelere göre daha bilgisiz olduğu görülmüştür. En bilgili olanlar ise Finlandiya ve Danimarka'dır. Medyanın haberlerinin bilineni etkilediği ortaya çıkmıştır. Haber arzı ve kamusal bilgi arasındaki ilişkide Amerikalıların diğer iki modele göre az haber tüketmeleridir. Bir başka sonuç ise, ABD'de sosyal gruplar arasındaki bilgi uçurumunun diğer iki modele göre fazla oluşudur. Bu durumun eğitim ve gelir düzeyi ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Gelir düzeyi ve etnik azınlıkların ABD ve İngiltere'de, sert haberler bilgi boşluklarına sahiptirler. Cinsiyetler arasında ise erkek ve gençler ABD, Finlandiya ve Danimarka'da kadın ve gençler sert haber ilgisi ve bilgisinde öndedirler. Kamu hizmeti modeli, lisans ücreti ve kamu hibesi ile finanse edildiği için kamu yayınlarını toplumun her kesimine eşit dağıtma amacı gütmektedir. ABD medyası reklam gelirleri sebebiyle ise yüksek harcamalar yapan kitlelere öncelik verme baskısına maruz kalmaktadırlar. Ekonomik eşitsizlik, bilgi eşitsizliğini etkilemektedir. Cinsiyet ve eğitim bilginin güçlü belirleyicileri olarak ortaya çıkmaktadır. Daha önemlisi üç modelde ortak olan, siyasete ilgi ve düzeyleridir. Kamu ve kamusal bilgi, medyanın nasıl organize olduğu ve bu alanları besleyip beslemediği, yaygın kültürel süreçlerden daha az önemli görülebilir. Uluslar siyasi kültürler, değerler, kimlikler, bilişler ve normlar açısından farklılaşmaktadırlar. Bu durum kamu politikaların farklılıklarına ve kaynakların tahsisine katkıda bulunmaktadır. Bireyciliğin artmasıyla, değerlerin değişimi neo-liberal (20.yy) rejimlerin yükselişinin örnek olduğu siyasi değişimleri tetiklemiştir. Yumuşak haberler, eğlenceler ve değerler arasında bir ilişki bulunmaktadır. Eğlenceler, bazı değerleri besleyip bazı değerleri olumsuz yansıtılmasında siyasal sürece potansiyel bir katkıda bulunmaktadır. Eğlence ve kimlik politikaları, bireyin medya tüketimini siyasal bir süreç içine dâhil edebilmektedir. İktidar, medya ve haber bağlantısını açıkça gösteren bu çalışma ve ele alınan örnekler oldukça açıklayıcıdır.

Ancak bu araştırma, bireylerin siyasal açıdan değişim

kavramlarında bir özne olarak var olabil(diği)ceği algısının ölçülmesi bakımından farklı sonuçlar verebilir. Siyasete ilgisizlik, gelecek algısının değişim kavramlarına konu olmayacağı düşüncesine dayanıyor olabilir. Dahası, bireylerin hükümet ve politikalar açısından kendi benliklerini sınırlı düzeyde yansıtıldığını düşünüyor olabilirler. Demokrasi ve medyada kamu ve birey arasındaki ilişki, girift bir düzeyde seyretmektedir. Bu seyir, siyasal süreçlerin siyasal kültürle çoğunluğa dayalı olarak ortaya çıkarılan ülkelerde hâkim değerler etrafında konumlanmasına daha çok etkinlik kazandırmaktadır. Dinsel, etnik vb. farklılıkların kutuplaşma düzeyine etkisi önemli görülebilir. Bu farklılıklar, ulusal alan ile sınırlı görülmemelidir. Uluslararası alanlarda güncel olaylar, ulusal medya araçlarında yer aldığı diğer çoğunluk ve azınlık ilişkisel bir yansıtma durumunu sergileyebilmektedir.

“Dijital demokrasi, sanal kamusal alanları üretme arzusuna dayanmaktadır” (Loader ve Mercea, 2011: 758-761). Politik kimliklerin, vatandaş merkezli bir perspektifle kamusal alan modeli yer değiştirmiştir. Kısıtlanan ya da izin verilen rasyonel müzakere formülasyonlarından, itaatkâr vatandaşların önemli ölçüde kopukluluğunu ifade etmektedir. Belirli sosyal grupların ve ticari grupların hâkimiyeti medyada görülebilmektedir. Sosyal medya platformlarının en aktif üyeleri sosyal hareket aktivistleri, politikacılar, parti çalışanları ve tamamen siyasi nedenlerle bağlı olarak kullananlardır. Bu yüzden politik önyargılar ve politik aklın çelinmesi, kitle medya araçları ve politika arası ilişkide çoğu zaman tek önemli şey olarak görülmektedir (Street, 2001: 15). Demokrasinin iletişimsel dinamiklere katılma süreçleri, kültürel kalıpların ve aidiyet duygularının oluşturulmasına dayanmaktadır. Kamusal alan ve iletişim, kültürün dolaşım ve üretimi için toplumsal bir mekanizma işlevi görmektedir.

Medya çağında, maruz kalınan görüntüler geçmişle kıyaslandığında önemli ölçüde artmıştır. Bireyin maruz kaldığı görüntüleri seçme durumları ile bilgilerini sosyal kimlik tasarımlarına göre benimsemeleri önemli görünmektedir. Birbirini onaylayan düşünce ve kanaatler yerine farklılıklar üzerinden müzakere edilmesi daha yararlı görülmektedir. Demokrasi ve medya üzerine pozitif çağrışımlar yapan Giddens diyalojik demokrasi (Dobson, 2014: 128) kavramı ile Habermas iletişimsel eylem kavramının (Beyme, 2018: 43) yanında, çoğunluğa uygun olma durumu ile saygı görme durumu arasında negatif çağrışım yapan Bourdieu kanaat lideri (Splichal, 1999: 30) kavramları kamu-birey arasında farklılıklar üzerinden hoşgörü ve ilgi, bilgi temellerinden yükselmektedir. Mevcut duruma rıza ve onay gösterenler yaratıldığı gibi, mevcut durumun muhalifleri yaratılmış olmaktadır.

Farklılıklar üzerinden hoşgörü, iletişim ve aktarım durumlarına hizmet edenler karşıt alanları oluşturmaktadır. Gizlilik, bilgi ve iletişimin (Trepte, 2020), medya içinde kolaylığı üzerinden yapılan vurgular önemsizleşmektedir. Hükümet kanallarının vatandaş kullanıcılar üzerindeki politikaları medya ağları içinde konumlanarak gizliliği tehdit edebilmektedir.

Manipüle ve propaganda aracı olarak kullanım kolaylığı sağlayan ana akım medya, alternatif kanalların yokluğu nedeniyle iktidarı olumlayan bir çerçeve sunabilmektedir. Vatandaşları ilgilendiren sonuç ve çıktıları çarpıtabilmektedir. İnternet, demokratikleşme aracı olarak hizmet ettiği gibi, aynı zamanda otoriterleşme aracı olarak kullanılabilir (Jha ve Tedika, 2018). Alternatif medya olarak bu çerçevede ortaya çıkan ve sıklıkla kullanılan sosyal medya ve diğer medya araçları demokrasi açısından önemli olmaktadır. Muhalefet ve iktidarın kullandığı medya araçları ve takipçileri, klasik propaganda araçlarının ötesinde daha fazla kişiye ulaşma çabasıyla hareket etmektedirler. Yerel siyaset, yerel kanallar ile sosyal medya hesaplarını kullanarak vatandaşa hizmet etme ve ilgili duyuruları medyadan duyurma, proje ve vaatlerini medya aracılığıyla yaymaktadır. Bu durum sıkıcı bürokratik kanalların azaltılmasını gerektirmiştir. Yerel ve genel kararların tepkisi ölçülebilmekte ve siyasileri etkileyebilmektedir. Sosyal medyanın düşük maliyetli olması ve erişim kolaylığı bu durumun avantajını göstermektedir. Sosyal medya politika ve kararların bilgisinin saklanması bu kullanım alanında bir diğer önemli işlevidir.

Bilgi ve nesne ilişkisi artık birey nesne ilişkisine dönmektedir. Medyanın olumlu bir özelliği partiler üstü, ulusal alanda küresel çeşitlilik ile fikirsel argüman yelpazesinin çeşitli olmasıdır. Medya fikirleri özgürleştirme ve yayma arzusunu korurken, gittikçe bu fikirlerin olumlu bir arzu eylemsellik etrafında değil, sadece arzular etrafında konumlanmasına hizmet etmektedir. Sosyal medya araçlarından herhangi bir politik görüş veya aktiviteye katılım, geçmişinde negatif etkilenimleri olan devletlerin bireylerin katılımının sınırlı bir çerçevede olduğu söylenebilir. Sosyal ağlar üzerinden görüş belirtmek, hükümet algısını ve birey tarafından nasıl onaylanacağı argümanlarını barındırmaktadır. Politik bireyler arası iletişimin sınırları toplum gündemine dokunmakta ve sosyal medyanın bu yönde sağladığı araçsallığa önem atfedilmektedir.

Ulus devletleri aşan yurttaşların, medya ve sosyal medya içeriklerine sürekli maruz kalması siyasal olarak aktif olmayanları içerikleri yargılamasına hizmet etmektedir. Demokrasi ve medya sentezi, yurttaşların eylemselliğini ve katılım düzeyini arttırmaktadır. Bu durum kullanıcıların sürekli siyasi içeriklere ve olaylara maruz kalmasının psikolojik bir yorumu olmaktan öteye geçmemekte, çok az

ahlaki değerlere bağlı olarak gelişmektedir. Medyanın bir diğer işlevi hak temelli taleplerin birçok benzer insana ulaşmasını sağlayarak protesto ve eylemleri tüm dünyaya duyurma ve ortaya çıkarma aracı olarak işlev görmesi nedeniyle sosyo-politik zorluklarla karşı karşıya bulunan devletlerin medyanın sınırlandırılmasına varan uygulamaları gerekli kılınmasını meşrulaştırıcı işlevleri olarak ortaya çıkarılmasının kolaylaştırılmasıdır. Sosyal medyanın hak talep konumunda kullanılmasına örnek olarak Tunus ve tüm orta doğuyu etkileyen toplumsal hareketler sosyal medya kullanımının siyasi bir olgu olarak çıkmasına örnektir. Tunus, Libya, Mısır kısaca *Arap Baharı* ülkelerinde sosyal medya kullanımı ve örgütlenmesi farklı olsa da, etkisi ve hareketin hızlandırıcı ve yayılmasında etkili olmuştur.

Toplumsal hareketlerde medyanın iki işlevi bulunmaktadır; ilk olarak örgütlenme ve haberleşme ikincisi ise küresel ölçekte ses getirme işlevidir. Mevcut düzende alınan kararların negatif etkisine duyulan rahatsızlıklar, sosyal medya aracılığı ile kitlesel bir harekete dönüşmüştür. Benzer önelere ulaşan hareketlerin desteklenmesi hükümetlerin geri adım atmasını kolaylaştırmaktadır. *Occupy Wall Street* hareketi Arap baharından cesaret alarak, halkın sömürülmemesine ve sorunların çözülmesine vurgu yapan bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. Wall Street bölgesi finans sektörünü temsil ettiği için harekete, gelir eşitsizliğinin bir yansıması olarak adını vermiştir. Hareketi tüm dünyaya duyurmak için "*occupywallst.org*" adında bir web sitesi kurulmuştur. Türkiye *Taksim Gezi Parkı* hareketinde sosyal medya araçlarıyla gençler, yaşananları dünyaya duyurmuşlardır. Dolayısıyla sosyal medya ve web aracılığıyla tüm dünyada hareket takip edilmiş, esinlenilmiş ve desteklenmiştir. Sosyal medya sadece toplumsal hak temelli hareketlerde etkili olarak kullanılmamaktadır. *140journos* bağımsız medya hareketleri, sansür uygulamalarından ayrı hukuksal ve adalet sürecinde yurttaşlara bilginin aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Hâkim medya ideolojilerinden ayrı bir oluşum ve buna karşıt olarak ortaya çıkan bu hareket siyasi, politik, hukuksal yargılamaları ve süreçleri sığağı sığağına aktarma işlevini yürütmektedirler. Sosyal medya kullanım kanallarından bir diğeri *Movement.org* kuruluşudur. Bu kuruluş dijital aktivizm hareketi olarak etkili kampanyalar düzenlemektedir. Sosyal medyanın, sosyal farklar yaratabileceğine ve insanların hayatlarına dokunabileceğine yaptığı vurgu önemlidir. Dezavantajlı grup ve bölgeler, sosyal medya ve medya araçlarıyla yardım faaliyetlerine konu olabilmekte, insani yardım ve sürdürülebilirlik kavramları çerçevesinde kampanyalar düzenlenmektedir. Kadın ve çocukların korunması, temiz içme suyu ve ilaca ulaşım, siyasi katılımın önündeki engellerin kaldırılması, kronik yoksulluğun olduğu

bölgelerde yürütülen kampanyalar, yardım kuruluşları ve uluslararası fon sağlayıcıları arasındaki entegrasyon girdileri sayesinde, demokratik çıktılar hedeflenmektedir. Medya aracılığıyla dünyanın herhangi bir yerinde ihtiyaç sahiplerine yardımlar yapılmakta ve kamuoyu oluşturulmaktadır. Ortaya çıkan adaletsizliklerin toplumsal hareketlere ve kampanyalara konu olması, küresel ölçekte ses getirmesi ve farkındalık yaratılması sağlamaktadır. Dahası, karar alma mekanizmalarını etkileme aracı olarak bir kamuoyu ve farkındalık oluşturma aracı olarak kullanılan sosyal medya, haksız yargılamaları ve adaletsizliklere bir tepki alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alınan karar ve politikaların yurttaşları etkilemesi, ekonomik hak ve taleplerin artması çağımızın sosyal medya kullanım alanlarında tepkilerin en çok ortaya koyulduğu alandır. Ancak sosyal medya ve demokrasi ilişkisinde kırılmalı bir yapı, iktidar ölçeğinde ortaya çıkmaktadır. Bireylerin, takip edilmesinin kolaylığı, ifade ve düşünce özgürlüğünün sansürlenmesinin birçok ülkede uygulaması görülmektedir. Bu süreçte bireyin sosyal hayatı tehlikeye girebilmekte, özgürlüğünü kısıtlayıcı cezalara konu olabilmektedir. Pratikte katılımı sınırlandıran bu durum, güvensizlik ve endişeyi artırabilmektedir. Enformasyon kirliliği, siyasilerin olumlu sayılabilecek durumlarını olumsuz bir durumda sunabilmektedir. Vatandaş, haberlere şüpheyle yaklaşmaya başlamıştır. Sosyal medya ve medya kanallarındaki enformasyonlar suiistimale açık olarak işlevlerini yerine getirmektedirler. Sahte hesap açmanın kolaylığı ile siyasi olarak bir fikri yayma beraber hareket etmeye başlamıştır. Kamusal alanda iletişimin getirdiği siyasi nitelikleri tartmak veya bu niteliklere paralel söylemleri yaymak, sorumluluktan kurtulma yanılması içinde gerçekleşmektedir. Çağın gerekliliği olarak bir fikri manipüle etmek veya kullanıcıların bilgilerinin sızdırılması oldukça sık karşılaşılan bir durumdur. Reklamın veya sosyal medya beğenilerin ve yorumlar, reklamlara ve yönlendirmelere maruz kalınmaktadır. Bireyler, özgürce sörf yaptığını sanarak bu süreç hakkında bir fikir sahibi olmamakta, kendi kişisel verilerinin korunduğunu sanmaktadır. *Facebook skandalları* (Güden, 2019) bunun bir örneğidir. Kasım 2018 ABD kongre ara seçimleri öncesinde 30'dan fazla sahte hesap ve sayfanın kapatıldığını açıklanmıştır. Sahte hesapların Facebook'a göre seçimlere müdahale soruşturması kapsamında tespit edildikleri söylenmiştir. ABD son başkanlık seçiminde, Facebook kullanıcı verilerini özel bir şirket, D. Trump lehine kullanmakla suçlanmıştır. *Cambridge Analytica* adlı şirketin 50 milyon kullanıcının bilgilerinin seçim kampanyaları sırasında kullandığı iddiaları ortaya atılmıştır. Tıklanan sayfalar ve reklamlar gibi algoritmalar aracılığıyla propaganda aracı haline getirilen önelere göre seçim kampanyalarının tasarlanması ortaya çıkmıştır. İnternette özgürce dolaşma algısı manipülasyona

oldukça elverişli ve açık hale gelmektedir. Bazı uygulamalar kullanıcıların tüm verilerine erişebilme özelliği göstermektedir. Uygulamaların bir takım kabul etme edimi olmadan kullanılmaması bunun örneğidir. Kullanıcıların kendi verilerini rızaları dolayısıyla sunmaları bu veri ihlallerinde hak talebini oldukça zorlaştırmaktadır. Kamusal alanda, bir internet kullanıcısı olarak herhangi bir yerden bağlanma talebiniz, kim olduğunuz bilgisi sonucunda çalışmaktadır. Hükümetlerin, yurttaşları üzerinde kafeler, yurtlar, üniversiteler vb. gibi kamusal alanlarda, herkesin erişimine açık internet kullanımı sunan yerlerde, kişisel verilerle girilmesi ve kimin kullanıcı olduğu bilgisine kolayca erişebilmesi bunun bir göstergesidir. Demokrasi ve medya ilişkisinde, birey kolayca ulaşılabilir olan bir alanda görünür olmadığı yanılgısıyla hareket etmektedir. Hükümetler, olası bir kriz durumu ile ilgili yurttaşları denetleyebilmektedir. Özgürlük, eşitlik, siyasal temsil ve katılım ile haklar demokrasinin göstergeleri olmasına rağmen, sanal ve yasal sınırlandırmalara konu olabilmektedir. Sosyal medya ve medya araçlarında birey, iktidar ile güç söylemlerinin yayılma arzusunu taşımakta, hâkim değer ve yargıları destekleyici ve olumluyıcı özellikler barındırmaktadır. Kriz ve kırılma anlarında işlevselliği artan sosyal medya alternatif olarak medyanın karşısında konumlanması bakımından etkili bir alan sunmaktadır. Nispeten ucuz ve erişebilmesi kolay olduğu için kamusal alanda görünür olmadan (eylemselliğe geçmeden) tüm dünyayı içinde barındırmakta ve bilgilerin saklanması, ulaşılmasında işlevselliğini korumaktadır. Ancak dâhil olunan sınırların ötesine erişebilmenin yanında, bir diğer taraftan içinde bulunulan statükoyu devam ettirmesi bakımından düşündürücüdür. Bu yüzden hâkim değer ve ideolojileri, kalıp yargıları, duyguların ve tepki/etki analizi bir toplumun kültüründen, siyasal ve toplumsal hayatın olgularından bağımsız düşünülmemelidir. Bu alanların yansımalarının temelinde psikolojik kodlar olduğu gibi, ayrıca yansıma sonucunda psikolojik düşünme alanları oluşturması bakımından sosyal medya kullanıcılarının etkilenimi ve tepkiselliği bu düşünce kodlarından referansız oluşmamaktadır.

3. SONUÇ

Küresel hareketler ve olaylar, medyadan takip edilerek halkın talepleri tüm dünyadan izlenebilmektedir. Yaklaşık son otuz yılda medya ve siyasal katılım arasında bir paralellik olduğu söylenebilir. Siyasal liderlerin fikirleri ve mesajlarını bir tıkla tüm dünya erişebilir olması yurttaşları aşan, küresel bir görünüme sahiptir. Medya, tutum ve davranışlara etki etmektedir. Oy verme davranış ve kararında güçlü bir etkisi olabildiği gibi, değer, yargı ve inançları pekiştirme amacı taşıyabilmektedir. Demokratik siyaset pozitif çıkarları destekleyecek argümanları karşıt

olanları bertaraf edebilecek düzeyde sunmaktadır. İmaj ve simgelerin kullanımı önemli olmaktadır. Bu durum kullanıcıların eylemsel değil, fikrî düzeyde katılımına yol açmaktadır. Kendi benliğini ortaya koyacak süreçlerden yoksun olan birey, her bir erişimi kendi benliği ile içselleştirerek almaktadır. Demokrasi çoğunluğun otoritesini cisimleştirdiği için, medya çoğunluğa hitap edecek şekilde tasarlanmakta ve ortak inançlara dokunmaktadır. İçeriklerin benzer sentezleri ve aktarımları, şeffaf bir ortamda başka vaatlere ve olabileceklere kapalı bir şekilde sunulmaktadır. Zira olması gereken olacak olmaktadır. Ancak bu durum hiç bir zaman gerçekleşmemektedir. Devlet, toplum ve birey üçgeninde bireyin işlevsel katılımı, birçok değere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bu değerler ekonomik, psikolojik ve sosyal değerlerle bağlantılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ulusal ve uluslararası ölçekte tehdit edici çatışma ve krizler, yoksulluk, terörizm, ırkçılık ve etnik ayrımcılık, gelir adaletsizliği, demokratik kurumların olmaması ve demokratik kanalların tıkanıklığı gibi birçok sebep, bireylerin siyasal katılımının önünde bir engel oluşturmaktadır. Kurumların ve karar mekanizmalarının varlığının yanılmadan ibaret olarak halka sunması, demokratik ilkelerin geçerliliği hakkında olumsuz düşüncelere yol açmaktadır. Çoğu devlet, görünürde demokratik ölçütlere sahip olmasına rağmen uygulamada sınırlayıcı özelliklere sahip olabilmektedir. Sosyal medyanın seçilmişler tarafından kullanılması, fikirlerin çeşitliliği ve nabzın ölçülmesine hizmet etmektedir. Günümüzde sosyal medya araçlarının yaygınlaşması ile yararlanıcıların artması, siyasal katılıma olumlu olarak katkı sağlamasına rağmen hak ve ekonomik temelli taleplerinde duyurulmasına, desteklenmesine, yayılmasına yol açmakta dünyada bilgiye erişim ve hukuksal düzlemde adaletsizliklere ve eşitsizliklere bir tepki olarak kullanılmasının temel aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletin kontrol ve gözetim tekeli elinde bulundurması sosyal medyada ifade ve düşünce özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Rasyonel hukuk sisteminin olmaması, yurttaşlara karşı adaletsiz uygulamaları beraberinde getirmektedir. Filtreleme, sansür, erişim yasağı uygulamaları ile ana medya akımlarına alternatif olabilecek medya kanallarının yokluğu, demokrasi önünde büyük engellerden birisidir. Toplumsal hareketlerin koordinasyon ve sürece önemli etkisinde sosyal medya araçları, bireylerin tespitinin kolay olması yargılamada kullanılma pratikleri görülmektedir. Hükümetlerin geri adım atması, bu hareketlerin küresel ölçekte ses getirmesine bağlı olarak değişim göstermektedir. İnternet kullanımının ucuz ve erişebilir olması, bilgiye ve haberlere erişim kolaylığı ve birçok kişinin kullanma alanı olması nedeniyle sosyal haberleşme ağını oluşturması açısından olumlu bir katkısı vardır. Demokratik girdi ve çıktılarının güdük kaldığı

toplumlarda, medya kişisel arzuların sosyal alanı olarak işlemekte ve bağlı olunan değerlerin sürdürülme ve savunma işlevlerini yansıtmaktadır. Demokrasi, bireysel arzuların yansıtılması yerine kolektif arzuların eylemselliği aracılığıyla yerleşmekte ve iktidara etki edebilmektedir. Medya, bütünsel parçalanmışlıkları yaratarak iktidarın medyada konumlanmasını, güç odaklarının belirlenmesini ve kişisel arzuların ulus-milliyet ve vatan kavramlarıyla özdeşleşme araçlarını kullanımını kolaylaştırmaktadır. Psiko-politik arzuların açığa çıkarılması, medya ve demokrasi kanallarının psikolojik durumlarının yaratılmasına yaramaktadır. Sınırsız özgürlük hissini, psiko-politik olarak tasarımında etkinliği oldukça işlevsel olan medya kanalları, pratik-reel hayatta özgürlük algısının negatifliği üzerinden işlemektedir. Özgürlük algısı ve psikolojisi dahilinde, pratik-reel sosyo-ekonomik değerlere dahil olan birey, çoğunluğa uyma davranışı ile homojen grup ve oluşumlar içinde belirlenen sınırlar dışına çıkmasının zor olduğu söylenebilir. Bazı ülkelerde karşılaşıldığı üzere ifade ve düşünce özgürlüğünün sosyal medya yansımaları dolayısıyla, ceza sistemleri devreye sokulmaktadır. Etkili bir demokrasi, rasyonel hukuk sisteminin ve alternatif demokratik kanalların varlığı yanında kişisel değerlerden arındırılmış bir demokrasiyi ifade etmektedir.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W. (2016). *Kültür Endüstrisi: Kültür Yönetimi*, Çev. N. Ülner & M. Tüzel & E. Gen, İstanbul: İletişim.
- Babe, R. E. (2015) *Wilbur Schramm and Noam Chomsky Meet Harold Innis: Media, Power, And Democracy*, London, Uk: Lexington Books.
- Beattie P. (2019) *Social Evolution, Political Psychology, and Media In Democracy*: London, Uk: Palgrave Macmillan.
- Bessant J. (2014) *Democracy Bytes: New Media, New Politics, And Generational Change*, London, Uk: Palgrave Macmillan.
- Beyme, K. V (2018). *From Post- Democracy to Neo-Democracy*, New York, USA: Springer International.
- Budarick, J. (2019) *Ethnic Media And Democracy From Liberalism To Agonism*. London, Uk: Palgrave Macmillan.
- Connerton, P. (2014). *Toplumlar Nasıl Anımsar?*, Çev., A. Şenel, İstanbul: Ayrıntı.
- Curran, J. (2011). *Media and Democracy*, London&New York, England&Usa: Routledge.
- Dahlgren, P. (2000) *Television And The Public Sphere: Citizenship, Democracy And The Media*. London, Uk: Sage Publications.
- Dennis J. (2019) *Beyond Slactivism: Political Participation on Social Media*. London, Uk: Palgrave Macmillan.
- Dobson, A. (2014). *Listening For Democracy: Recognition, Representation, Reconciliation*, Oxford, England: Oxford University Press.
- Elster, J. (2010). *Sosyal Davranışı Açıklamak*, Çev. O. Sevimli & M. Ö. Karaduman, Ankara: Phoenix.
- Elster, J. (2018). *Ekşi Üzümler: Rasyonelitenin Alt Üst Edilmesi Üzerine Çalışmalar*, Çev.B. Cezar, İstanbul: Metis
- Entman R. M. (1989) *Democracy Without Citizen: Media and The Decay of American Politics*. New York, Usa: Oxford University Press.
- Güden, O. (2019). "Küresel Kuruluşların Kriz Yönetimi ve İletişimi Süreçlerine Yönelik Bir Değerlendirme: Facebook & Cambridge Analytica Veri Skandalının Retoriksel Arena Kuramı Bağlamında İncelenmesi", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*(31), 209-231.
- Han, B. C (2018). *Şeffaflık Toplumu*, Çev., H. Barışcan, İstanbul: Metis.
- Hanggli, R. (2019) *The Origin Of Dialogue in The News Media*, London, Uk: Palgrave Macmillan
- Jenkins, H., Thorburn D. (2003) *Democracy And New Media*, Massachusetts, Usa: The MIT Press.
- Jha, K., C. Tedika K. O. (2018). "Does Social Media Promote Democracy? Some Empirical Evidence". *Journall of Policy Modeling* V42(2), 271-290.
- Loader, D., B. Marcea D. (2011). "Social Media and Democracy: Innovations In Participatory Politics", *Information, Communication& Society* V14 (6), 757-769.
- Lutz B., Du Toit, P. (2014) *Defining Democracy in A Digital Age: Political Support on Social Media*, London, Uk: Palgrave Macmillan.
- Mackinnon R. (2012) *China's Networked Authoritarianism*, Diamond L., Plattner M. F. (Ed.) *Liberation Technology: Social Media and The Struggle For Democracy* (78-95). Baltimore, Usa: The Johns Hopkins University Press.
- Malinowski, B. (2016). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*, Çev. D. Uludağ, Ankara: Doğu-Batı.
- Morozov E. (2012) *Whither Internet Control?*, Diamond L., Plattner M. F. (Ed.) *Liberation Technology: Social Media and The Struggle For Democracy* (47-63).

- Baltimore, Usa: The Johns Hopkins University Press.
- Müller, L. (2014) Comparing Mass Media In Established Democracies: Patters of Media Performance, London, UK: Palgrave Macmillan.
- Reane, J. (2013) Democracy and Media Decadance. Cambridge, Uk: Cambridge University Press.
- Smith T. G. (2017) Politicizing Digital Space: Theory The Internet and Renewing Democracy. Westminster, Uk: Westminster University Press.
- Ma L. (2018) The Post-Adaptiin Behaviors Of Government Social Media İn China, Sobacı M. Z., Hatipoğlu İ. (Ed.) Sub-National Democracy and Politics Through Social Media (29- 47), Switzerland: Springer.
- Splichal, S. (1999). Public Opinion: Devolopments and Controversies İn the Twentieth Century, Maryland, Usa: Rowman&Littfield Publishers Inc.
- Street, J. (2001). Mass Media, Politics and Democracy, New York, USA: Palgrave.
- Sunstein C. R. (2017) Republic Divided Democracy in The Age Of Social Media. Princeton, Usa: Princeton University Press.
- Tilly, C. (2011). Demokrasi, Çev., E. Arıcan., Ankara: Phoenix.
- Trepte, S. (2020). "The Social Media Privacy Model: Privacy and Communication in the Light of Social Media Affordances", Communication Theory, 2-45.
- Willis J. (2007) The Media Effect: How The News Influence Politics and Government. Connecticut, Usa: Praeger Publishing.